

KÜRESELLEŞME VE MİLLÎ KİMLİK AÇISINDAN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI

The Preservation of Intangible Cultural Heritage in Terms of Globalization and National Identity

Metin ARIKAN*

“Egemen ideolojiler kendilerini hem eyleme yön veren hem de evrensel denilen paradigmaları belirleyen aklın yansıması ve ürünü olarak tanımladıkları için, bu görüşleri reddetmek ‘bilime karşı macerayı seçmek’ olarak nitelenmekte...”

Sosyal Bilimleri Açın, Gülbenkyan
Komisyonu**

Özet

Küreselleşmenin önüne geçilemeyecek, engellenemeyecek bir süreç olduğunun ve boyuta ulaştığının algılanarak bu sürecin doğal etkilerinden olan “yerelleşme” özelliğinin millî birlik ve beraberliğimizi bozmasına engel olacak tedbirlerin alınması gereklidir. Bir zamanlar Türk Dünyasının ekonomik-siyasi birliğini bile ütopya olarak algılayanların bugün devletler üstü bir “dünya devleti”nden bahsetmeleri ve küreselleşmenin nimetlerinden biri olarak gördükleri bu sistemin karar verici mekânızması olmaya çalıştıkları unutulmamalıdır.

Somut olmayan kültürel mirasın korunması da somut kültürel mirasın korunması kadar Türk kültür birliğinin korunması için gerekli ve hayatidir. Şu ana kadar çeşitli çevrelere yerine getirilmesi önerilen; “*Somut olmayan kültürel mirasın korunmasının önemi ve yöntemleri okullarda ders olarak okutulmalı, basım yayım kuruluşlarınca bu konunun üzerinde durulmalı, katılımcı ve gösterime dayalı müzecilik uygulamaları yapılmalı*” gibi uygulamalardan ziyade bize göre uygulanması gereken en önemli yöntem bu ürünlerin kabiliyetli sanatçılar tarafından zamanın gerektirdiklerine uygun olarak yeniden işlenmesidir. (Filmler, bilgisayar oyunları vb.)

Bizlerin, hepimizin; yani bütün Türk Dünyasının sahiplenebileceği müştereklerimiz, kültürel varlıklarımız tespit edilmeli ve bunların fonksiyonlarının (millî benlik kazandırma, birlik ve beraberliği sağlama, bizleri birbirimize bağlama vb.) devamına çalışılmalıdır. Böyle bir birliktelik kurabilir ve bölgesel bir güç, bir istikrar merkezi oluşturabilirsek evrensel ölçekte hemen her alanda daha etkili olabiliriz.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Somut Olmayan Kültürel Miras, Hasan Kallımcı.

Abstract

The fact that globalization is a process which cannot be averted must be understood and precautions to prevent the damage to localities must be taken. It should be kept in mind that those who once believed in the political and economic union of the Turkish World today talk about a "world government" above all other governments and try hard to be part of this new global power structure.

In order to preserve the Turkic cultural union it is necessary and vital to protect intangible cultural heritages as well as tangible ones. In order to preserve these traditions they should be taught at schools and given importance by the media. Presentational and

* Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi.

** Gülten Kazgan, **Küreselleşme ve Ulus-Devlet Yeni Ekonomik Düzen**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.

participative museum activities must be carried out and the most importantly these products must be reproduced by talented artists (Films, computer games, etc.)

What we have in common as the Turkish World and our cultural heritage must be analyzed and these commonalities must be maintained. If we can establish this type of union, we can then become a regional power, and have a universal influence on the world at large.

Key Words: Globalization, Intangible Cultural Heritage, Hasan Kallımcı.

Küreselleşmenin tanımında “Yerel olanın evrenselleşmesi ve evrensel olanın yerelleşmesi” ibareleri kullanılmaktadır. Küreselleşme sürecinde meydana gelen oluşum ve değişimler modern siyasal yapıların önündeki en büyük sorunlardan birini teşkil etmektedir. Ulus-devlet yapılanmaları, Batı ülkelerinden başlayarak 19. ve 20. yüzyıllarda tüm dünyayı sarmış ve 1980'den bu yana ise, bu kavram küreselleşmeyle kırılmaya başlamıştır.¹ Ulus devletin alışılagelmiş geleneksel politikalarını zayıflatan küreselleşme süreci, tüm dünyayı saran büyük bütünleşme uygulamalarıyla, ulus devletin elinde bulunan siyasî erki, küresel kurumlara ve yerel yönetimlere dağıtma vasıtasıyla parçalara ayırmakta, böylece ulus devleti iki yönlü zayıflatmaktadır.²

“Kültürün küresel düzeyde homojenleşmesiyle buna tepki olarak yerel kültürlerin güçlenmesi eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir.”³ Klasik devlet anlayışı, günümüzde, en az devlet kadar yetkiye sahip yeni küresel ya da bölgesel oluşumlarla yıpratılmakta, aynı zamanda ulusal kimlik de giderek yerini etnik temelli kültüre dayalı alt kimliklerin güçlendiği bir yapıya dönüşmektedir. Bunun doğal sonucu olarak ulus devlet oluşumu ve onun sahip olduğu sınırsız egemenlik sahası daralmaya başlamakta, elinde bulundurduğu yetkilerin önemli bir kısmını, yukarıda bahsettiğimiz yeni güçlerle paylaşmak mecburiyetinde kalmaktadır. Bu paylaşım bununla da sınırlı kalmayıp ulus devletin siyasî gücü, önemli ölçüde yerel yönetimlere bırakılarak yerel yönetimler üzerindeki yaptırım gücü ve etkisi fonksiyonel olarak azaltılmaktadır. Bu şekilde küresel ve bölgesel oluşumlar, ulus devletin olduğu kadar, yerel yönetimlerin şekillendirilmesinde de etkili olmaktadır.

Dengelerin değiştiği ve yenedünya düzeninin olduğu bu dönemde, ulusal devletlerin siyasî erkinin aşarî seviyeye çekilmesi; artık bu ulusal devletlerin de üzerinde söz sahibi olan yeni bir hegemonya ile gerçekleştirilmektedir. Aslında burada eş zamanlı bir paralellik söz konusudur. Başka bir deyişle, tahterevallı misali güç odakları birbirine bağlı olarak değişim göstermektedir. Devlet içinde azımsanamayacak derecede güce erişen yerel yönetimler ve alt kimlikler, bu hegemonyanın desteğiyle, ulusal devletten bağımsız olarak uluslararası ilişkilerde daha aktif ve etkin bir yer edinmektedirler.⁴ “..Bu açıdan bakıldığında, yaşananın esasında "globalizasyon" (küreselleşme) değil, "glokalizasyon" (küyerelleşme) olduğu ileri sürülebilmektedir. Ancak birbiri ile çelişir gibi görünen bu iki sürecin - küreselleşme ve yerelleşme- birbirini besleyen tek bir projenin unsurları olduğu (da) söylenebilir.”⁵ “Kimilerine göre (de) “yerelleşme” ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, bir bakıma "ulus-devleti parçalamak için tasarlanmış bir dizgeli çaba niteliği taşımaktadır”.⁶

Küreselleşme etkisiyle “*tarihsel, kültürel ve fiziksel*” yerel kimliklerin yeniden üretilmesi dünya genelinde sınırların yeniden belirlenmesine sebep olacak ve bu “...yeni sınırlar ulus-devletleri tanımlayan sınırlar değil, belki de yerel sosyo-ekonomik türdeş topluluk sınırları; belki bunların konfederasyonları; belki de aklımızın alışkın olduğu sınırlardan kurtulmuş mikro-kimlikli insan topluluklarının kendileri

¹ Bk. B. Ayman Güler “Yerel Yönetimlerde Reform Sorunu”, ÇYY, C. 10, S. 3, 2001, .s. 7-8. (Köse:23)

² Bk. Gülten Kazgan; *age*, s. 16-21; H. Ömer Köse, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, *Sayıştay Dergisi*, S. 49, s. 3.

³ H. Ömer Köse, *agm*, s. 13.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bk. Gülten Kazgan, *age*, s. 15-26; Onur Öymen, **Ulusal Çıkarlar Küreselleşme Çağında Ulus-Devleti Korumak**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005, s. 95-145; Haluk Ülman, “Dünya Nereye Gidiyor?”, **Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye** (Der. Sabahattin Şen), Bağlam Yayınları, İstanbul 1992, s. 47. Ayrıca bk. Cem Eroğul, “Ulus Devlet ve Küreselleşme”, **Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme** (Yayıma Hazırlayan: Işık Kansu), İmge Kitabevi, Ankara 1997, s. 46. Yine aynı eserde Alpaslan Işıklı, “Sosyal Politika Açısından Küreselleşme”, s. 75. (Köse:13-25).

⁵ Kadir Koçdemir; “Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme”, *Sayıştay Dergisi*, S.9, s. 154 (Köse: 25)

⁶ Cevat Geray; “Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler”, ÇYY, c.10, s. 4, s. 19 (Köse: 27)

olacaktır. Ancak bu parçalanmış yapının üzerinde seyreden bir küresel iktidar mekanizmasının var olacağı da açıktır. Açık olan bir başka nokta, yeni sınırlar ile yeni kimliklerin bu iktidar mekanizması tarafından yeniden tanımlanacağıdır.”⁷ Şu an ABD’nin Orta Doğu’da uygulamaya çalıştığı ve “Büyük Ortadoğu Projesi” veya “Genişletilmiş Ortadoğu Projesi” olarak bildiğimiz proje de aslında tam anlamıyla bu düşüncenin uygulamaya konulmasından başka bir şey değildir ve özellikle soğuk savaş döneminin bitmesiyle oluşan tek kutuplu dünyada politikalar yaratan; çeşitli sivil kuruluşlar vasıtasıyla uyguladığı yaptırımlarla bu politikaları vazgeçilmezmiş gibi gösteren ABD’nin ülkeler üstünde bir hegemonya oluşturduğu aşikârdır.

Bundan dört sene önce Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi’deki uluslar arası bir konferansta da ifade ettiğim gibi; kültürel, siyasî ve ekonomik boyutları üzerinde tartışmaların yıllardır sürdüğü küreselleşme olgusu, ilk bakışta tek tiplileşme, anonimleşme- bir örnekliliğe doğru gidiş olarak algılsa da bu özelliği onun sadece bir yanındır. “Küreselleşmenin kültürel boyutunun homojenleştirme özelliği farklı karakteristikler de göstermektedir. Bunda da “homojenleştirme” eskiden olduğu gibi müthiş derecede içine alıcıdır. Fakat homojenleştirme asla kesin olarak tamamlanmamıştır ve tamamlamak için de uğraşmaz. Her yerde İngilizliğin veya Amerikalılığın küçük mini versiyonlarını üretmeye çalışmaz. Farklılıkları tanıyıp içine alarak daha büyük, her şeyi kapsayan ve aslında ‘dünyanın Amerikalı kavramı’ olan çerçevenin içine yerleştirmek’ istemektedir. Onları silip atmaya kalkmaz; onların üzerinden işler. Bir yandan tüm bu küreselleşme çerçevesinin ayakta durmasını sağlaması gerekir, bir yandan da bu sistemin polisliğini yapmalıdır: Bir tür bağımsızlık oyununu sahneye koymaktadır sanki. Ne demek istediğini anlamak için ABD ile Latin Amerika arasındaki ilişkiyi düşünelim; özgül veya tikel olan hiçbir şeyi tahrip etmeden, kendi özgüllükleri olan farklı biçimlerin içine nasıl nüfuz edebileceğini, bunların nasıl çekip alınabileceğini, yeniden şekillendirilip geri verileceğini keşfedebiliriz.”⁸

Açık bir şekilde görüldüğü gibi dünya politikasına egemen olan devletler, kendi ulusal çıkarlarını korumak maksadıyla diğer devletlere ulusal politikalarından vazgeçmelerini söylemektedirler. Kendileri için geçerliliğini koruyan “ulus devlet anlayışı” ne hikmetse başka devletler için geçerliliğini yitirmiş bir politika gibi gösteriliyor ve “emperyalizm” ad ve şekil değiştirerek; “küreselleşme ve yeni ekonomik düzen”⁹ adıyla karşımıza çıkıyor.

İşte Unesco’nun biraz sonra üzerinde ayrıntılı olarak duracağım “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması” kararı almasında ve bunu dünyanın pek çok ülkesine imzalatmasında bizi kuşkuya düşüren nokta da yukarıda ifade etmeye çalıştığımız küreselleşmenin “yerelleşme” etkisidir. Millî kimlik ve benliğin kazanılması ve sürdürülmesinde maddi manevî bütün kültür ürünlerinin korunmasının önemi üzerine tartışmak yerine, bildirim sonunda bu konuda neler yapmamız gerektiği üzerine düşüncelerimizi sunacağız. Evet, bu sözleşmenin imzalanması eğer ulus devletleri bir bütün olarak ele alırsak faydalı olacaktır; bir başka ifadeyle devleti oluşturan ve herkesin kendisinin olarak gördüğü ve sahiplendiği bir kültürel varlığın, mirasın (somut veya soyut) korunması, yaşatılması ulusal birlik ve beraberlik için her zaman geçerliliğini korumaktadır ve koruyacaktır. Ama küreselleşme kavramının; aynı zamanda demokrasinin gereği olarak, ulus devlet içinde yer alan çeşitli gruplara, azınlıklara farklılıklarını ifade etme ve tanımlama hakkı sağlayabileceğini göz önüne alırsak, bu sözleşmenin arka planında “Dünya Devleti-Küresel Devlet” i amaçlayan güçlerin parmağının bulunduğu endişesi, bizleri şüpheye düşürmektedir.

Şu anda Türkiye’de hâlâ güncelliğini koruyan ve küreselleşmenin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkarılan ve toplumumuzca “Kamu Yönetimi Reformu” olarak bilinen yasa teklifi üzerinde (bugün itibarıyla bu yasa yürürlüktedir) birçok tartışma yapılmış, çeşitli görüşler bildirilmiştir. Bu reforma göre yapılması düşünülenlerden biri; illerdeki kültürel faaliyetlerin planlanması ve düzenlenmesinin valiliklerin sorumluluğundan çıkartılıp, il belediye başkanlarına veya sivil toplum

⁷ Birgül Ayman Güler, *agm*, s.7-8.

⁸ Stuart Hall, “The Local And The Global: Globalization and Ethnicity” Culture, *Globalization and the World System* (Editör: Anthony D. King). (Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik- Çev: Hakan Tuncel) New York, Macmillan 1991, s. 19-39.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Erol Manisalı, *Yirmi Birinci Yüzyılda Küresel Kıskaç- Küreselleşme, Ulus Devlet ve Türkiye*, Otopsi Yayınları, İstanbul 2004, s. 26-27. Ayrıca bk. Mehmet Aça, “Küreselleşmecilerin “Ulus Devletlere Son Verme ve Ulusal Kimlikleri Yok Etme Girişimleri: Türkiye Örneği”, *Küreselleşen Dünya ve Türk Kimliği*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2004, s. 62-73.

örgütlerine bırakılmasıdır. Üniter bir yapıya sahip ve tek bir millettten oluşan (şu anda böyle bir devlet dünya yüzünde yok sanırım) devletler için tehlike arz etmeyen bir reform olarak algılanabilecek olan bu uygulama, uzun yıllar birlik-beraberlik için mücadele eden -örneğin yurdumuzda yaklaşık 20 yıla yakın bir süredir bölücü bir örgütle mücadele vardır- veya bünyesinde çeşitli etnik gruplar, azınlıklar barındıran devletler için sonucu üzerine çok iyi düşünülmesi gereken bir uygulama olacaktır. Millî beraberlik ve bütünlüğümüze karşı hareket eden güçlerin, örgütlerin, belediyelerin veya çeşitli sivil toplum kuruluşlarının kültürel faaliyetleri sabote etmeyeceğini; hatta tamamen ayrılıkçı amaçlar taşıyan faaliyetlerde bulunmayacaklarını kim garanti edebilir. Artık onlara müdahale edecek, engel olacak bir aktif ve etken bir devlet de bu reform sayesinde ortada kalmayacaktır. Çünkü küreselleşme süreci içerisinde “onun iktidarı; yetkisi yerel, ulusal, uluslar arası veya dünya çapında pek çok faktör” tarafından çoktan paylaşılmış olacaktır. Bu ince çizginin farkında olmalı ve bu konuda atılacak adımlarda daha temkinli ve tedbirli davranmalıyız.

Küreselleşme olgusuna değindikten sonra, “Somut olmayan kültürel miras nedir, neden ve nasıl korunmalıdır?” konuları üzerinde duralım. Hepiniz tarafından bilindiğini tahmin ettiğim gibi, UNESCO Somut olan kültürel mirasın korunması kararını 1972 yılında almıştı. Bundan tam 31 yıl sonra da 17 Ekim 2003 tarihinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması” sözleşmesi imzalandı. Bu sözleşmede somut olmayan kültürel miras beş başlık altında toplanmış ve tanımlanmıştır:¹⁰

- 1) Dilin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Aktarılmasında Bir Araç İşlevi Gördüğü Sözlü Anlatımlar ve Sözlü Gelenekler: Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikâyeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler
- 2) Gösteri Sanatları: Âşık icraları, atışmalar, Karagöz, Meddah, orta oyunu, köy seyirlik oyunları ve halk oyunları icraları
- 3) Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller, Festivaller: Doğum, sünnet, evlenme askere uğurlama, ölüm gibi geçiş dönemi gelenek ve göreneklere, toy, şölen, bayram, yıldönümü gibi her türlü geleneksel toplanma biçimleri ve bunlara dayalı geleneksel uygulamalar, inançlar vb.
- 4) Halk Bilgisi, Evren ve Doğa İle İlgili Uygulamalar: Halkın geleneksel kültürel yapı içinde oluşturduğu halk hekimliği, halk baytarlığı, halk meteorolojisi, Fal Açma ve Rüya Tabirleri
- 5) El Sanatları Geleneği: Usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenilen ve seri üretime dayanmayan bakırcılık, kalaycılık, demircilik, semercilik, yorgancılık, sepetçilik gibi geleneksel meslekler

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı gibi somut olmayan kültürel mirasın büyük bir kısmı folklor ürünleridir ve bunların işlevini yitirmesi; bir başka ifadeyle artık icra edilmeyişleri, yaratıldıkları sosyo-ekonomik ortamın zamana bağlı olarak değişikliğe uğramasıyla ilgilidir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması için yapılması gerekenler ve bu amaç için uygulanacak politika yine aynı sözleşmede şu şekilde belirtilmiştir:

1. Somut olmayan kültür varlıklarının orta öğretimden üniversiteye kadar okullarda ders olarak okutulması
2. Basında medyada belli bir kota ayrılarak somut olmayan mirasın önemini vurgulayan programların yapılması
3. Bu mirasın arşivlenmesi ve müzelenmesi¹¹

Yukarıdaki öneriler bir dereceye kadar yararlı olabilir; ama unutulmaması gereken nokta, toplumların yaşadıkları, tecrübe edip bıraktıkları ve geleneksel olmaktan çıkan veya çıkmak üzere olan düşünce ve davranış biçimlerine geri dönmekte zorlanmalarıdır. Erol Güngör’ün dediği gibi “geçmiş

¹⁰ Öcal Oğuz, **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri**, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara 2004, s. 9, 10.

¹¹ Öcal Oğuz, **age**, s. 10.

diriltmek mümkün olsaydı, o geçmiş zaten ortadan kalkmaz, bugün de devam ederdi.” Ayrıca Güngör’ün “..okullarda halk oyunu ekiplerinin kurulması, bayramlarda mehter takımının gösterisinin izlenmesi gençleri millî kültüre iştirak ettirme manası taşımaz”¹² şeklindeki görüşüne kısmen de olsa katılıyoruz. Çünkü “..bizim neslimiz ne o eski dönemde yaşamaktadır, ne o devri anlayacak en ufak bir bilgiye sahiptir, ne de halkın yarattığı kültür kıymetlerini takdir edecek bir eğitim görmektedir.”¹³ Okullarda somut olmayan kültür varlıklarının ders olarak okutulması ise metin merkezli halk bilimi paradigmasına yöneltilecek eleştirilere maruz kalacaktır. Çünkü öğrencilere öğretilecek ürünler onları daha önceleri “yaratmış veya icra etmiş olan halktan izole edilmiş şekilde” ve “söz konusu malzeme ve materyalin sahipleri için ne anlama geldiği ve ne iş yahut işlev gördüğü nazara alınmadan”¹⁴ öğretileceğine emin olduğumuzdan öğrenciler için bunların “müzedden sergilenmek için çıkarılan eşyadan farkı”¹⁵ kalmayacaktır. Folklor ürünlerinin bir iletişim biçimi olduğu unutulmamalıdır.

Zamana ve gelişmeye karşı durulamayacağı ve kaybolan, yenilenen ve değişen sosyo-ekonomik ortamın suni olarak tekrarlanamayacağından dolayı somut olmayan kültürel mirasın korunması için yukarıda yapılması önerilenlere ek olarak; daha doğrusu yukarıdaki önerilerden ziyade bize göre en hayati tedbir yine bu ürünlerin başka sanatçılar (yazarlar, senaristler vb.) bilim adamları (halk bilimciler, sosyologlar vb.) bilgisayar programcıları tarafından zamanın gerektirdiklerine göre işlenerek millî benlik oluşturma, kültürel kimliği yaşatma işlevlerini devam ettirmek zaruri bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun için de her şeyden önce nelere sahip olduğumuzun tespit edilmesi, farkına varılması gerekmektedir. Bu bağlamda, hocam Fikret Türkmen 1997 yılında “Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayınlanması Projesi”¹⁶ adıyla bir proje hazırlamış ve o tarihten itibaren de bu projenin başkanlığını ve yürütücülüğünü yapmaktadır. 140 veya 150 cilt olması tahmin edilen projenin ilk 6 eseri yayımlanmıştır. Eskiden çalıştığı gazetede kendi köşesindeki yazısı içerisinde mitolojiden bir örnek vermek isteyince mutlaka Yunan Mitolojisinden örnek veren gazetecilere neden böyle yaptıklarını sorduğumuzda “Bizlere eser verdiniz mi, kaynak gösterdiniz mi” diye sebep gösterip, haklı olarak sitem etme bahaneleri de böylelikle birkaç yıl içinde ortadan kalkmış olacaktır. Aynı şekilde sinema yapımcılarımızın, senaristlerimizin, tiyatro veya oyun yazarlarımızın, çizgi film yapımcılarımızın, bilgisayar oyunu programcılarının da bahaneleri kalmayacaktır.

Burada başka bir faaliyete daha değinmek istiyorum. Sözlü kültür ürünlerini zamanın şartlarına göre işleyerek onların fonksiyonlarını devam ettirecek yetenekli sanatçılara, yazarlara ihtiyacımızın olduğunu yukarıda belirtmiştim. İşte onlardan birisi Hasan Kallimci. Emekli ilkökul öğretmenini olan yazarımız Prof. Dr. Fikret Türkmen’in yöneticiliğini yaptığı yukarıda bahsettiğimiz proje kapsamında çeşitli kişiler tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan destanları işleyerek çocukların okuyabileceği seviyede resimli hikâyelere, romanlara dönüştürüyor. Bunları şimdi sırasıyla sizlere tanıtmak isterim.

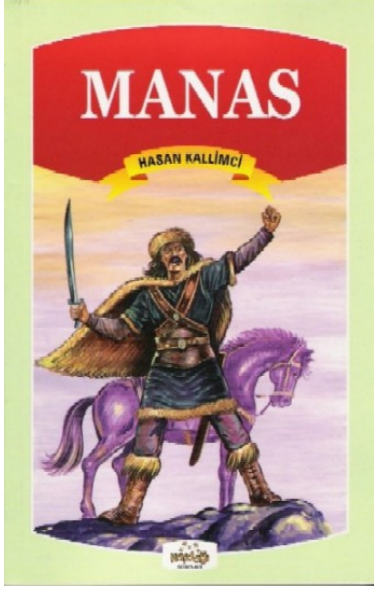
¹² Bk. Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, Ötügen Yayınevi, İstanbul 1993, s. 128.

¹³ Erol Güngör, **age**, s. 130.

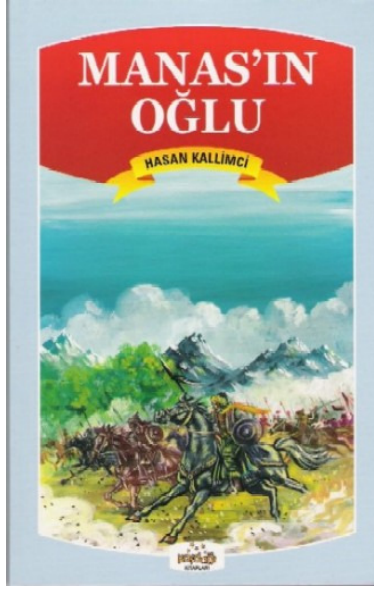
¹⁴ Özkul Çobanoğlu, “Bilim Felsefesi Bağlamında Halk Bilimi ve Halk Bilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni”, **Folklor/Edebiyat Dergisi**, 2000/4, S. 24 Ankara.

¹⁵ Erol Güngör, **age**, s. 128.

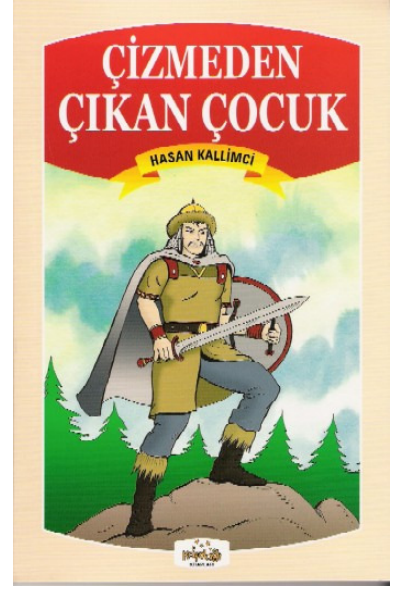
¹⁶ **Altay Destanları-I** (Hazırlayan: İbrahim Dilek), TDK, Ankara 2002. Karl Reichl, **Türk Boylarının Destanları**, (Çev: Metin Ekici), TDK, Ankara 2002. Wolfram Eberhard, **Güneydoğu Anadolu’dan Âşık Hikâyeleri** (Çev: Müfide Kocaoğlu), TDK, Ankara 2002; **Uygur Halk Destanları-I** (Hazırlayan: Alimcan İneyet), TDK, Ankara 2005, **Janlı Mirza** (Hazırlayan: Mehmet Aça), TDK, Ankara 2005. **Karaçay-Malkar Destanları** (Haz: Ufuk Tavkul), TDK, Ankara 2005. Ayrıca Köroğlu’nun Kazak Anlatmaları, Dotan, Kubikul, Kulamergen Joyamergen, Karabek Batır destanlarını içeren Kazak Destanları-I tarafımdan, Kırımın Kırk Batırı adlı anlatmanın Kazak eş metni Fikret Türkmen ile birlikte hazırlanmıştır. Bunlardan başka Manas Destanı, Özbek Erali ve Şirali Destanı gibi Türk Dünyasının 22 destan anlatması da hazırlanmış ve yayım kararları alınmıştır.

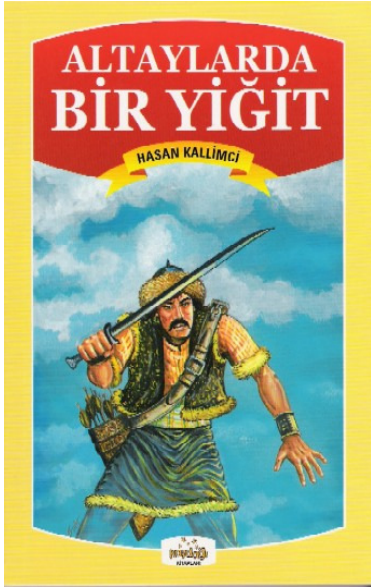
MANAS

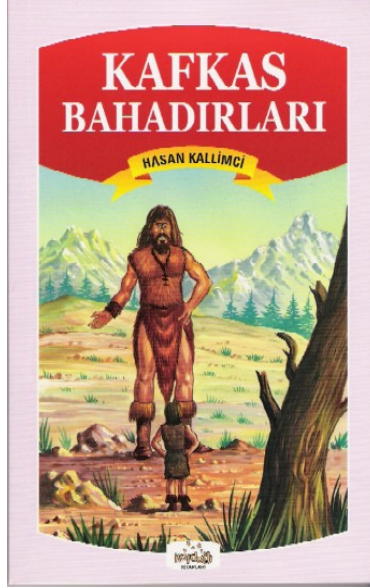
SEMETEY

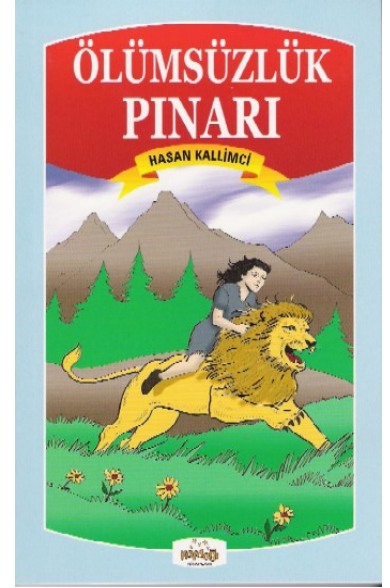
EDİGE

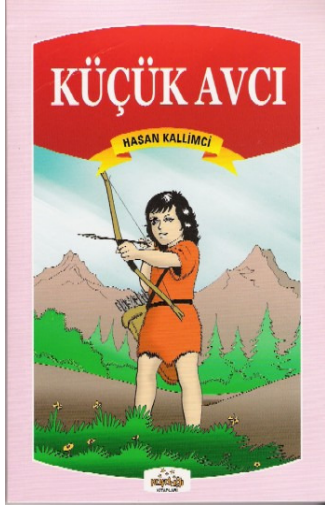
ALIP MANAS

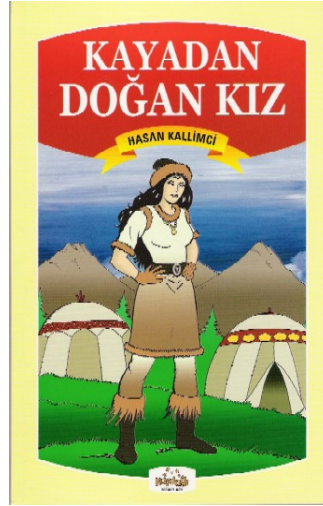
KARAÇAY-MALKAR

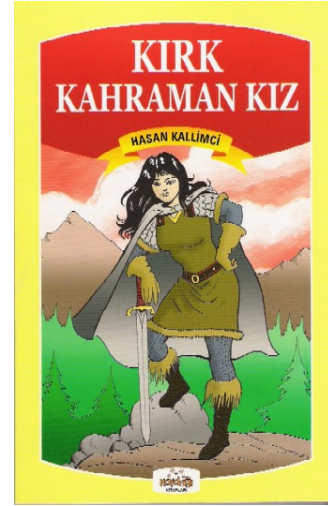
URAL BATUR

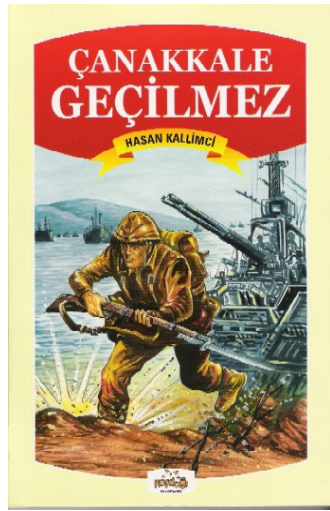
MAADAY KARA

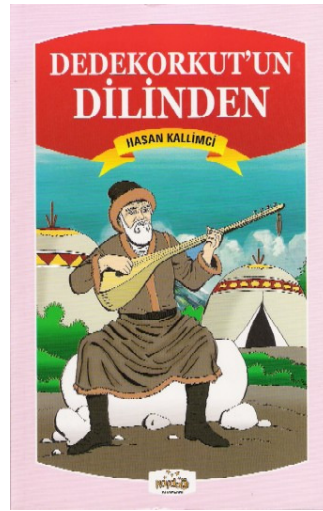
ALTIN ARIĞ

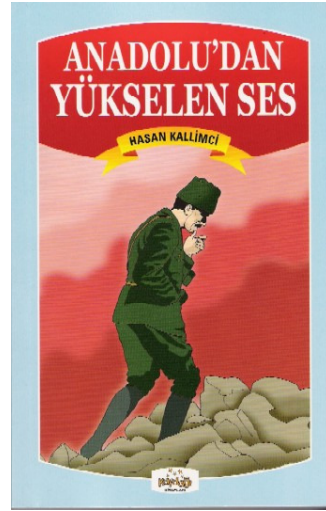
KIRK KIZ

ÇANAKKALE DESTANI

DEDE KORKUT

İSTİKLAL SAVAŞI DESTANI

Akademik düzeyde halk kültürüne ilişkin yapılan çalışmaların, özetlenerek ve güncellenerek çocuk edebiyatına kazandırılması, kültürel değerlerimizin gelecek kuşaklara tanıtılması ve aktarılmasında her geçen gün daha büyük önem arz etmektedir. Bu noktada Denizlili yazar Hasan Kallımcı'nın Türk destanlarını özetleyerek ve çocukların anlayabileceği bir dil ve üslupla, gerek destan kahramanlarımızı gerekse de destanlarda yer alan kültürel unsurlarımızı çocuklarımıza benimsetip sevdirecek şekilde tanıtmaya çalışması ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu kitaplardan başka Hasan Kalımcı, şu anda Kazak Koblandı Batır, Kambar Batır ve Kırım'ın Kırk Batırı (Murın Jırav) anlatması üzerinde çalışmaktadır.

Bunun dışında, buna benzer bir başka çalışma örneği ise enstitümüz çalışanlarından Doç. Dr. Alimcan İnyet ve yine Ege Üniversitesi Konservatuvarı öğretim görevlilerinden Uygur Türkü Nuri Mahmut'un birlikte hazırladıkları "Naziğim" operasıdır. Alimcan İnyet tarafından Uygur Türklerinden "Nozugum" destanından esinlenerek hazırlanan metin Nuri Mahmut tarafından opera olarak bestelenmiştir. Küçüklüğümüzden beri yabancı dilde dinlemeye çalışıp da anlamadığımız; hatta bazen

dinlerken eziyet çektiğimiz opera, “Naziğim” destanından uyarlanan operayı dinlerken bize hiç de alıştığımız duyguları yaşatmadı. Hatta zevk aldık, övündük.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

- Somut olmayan kültürel mirasın korunması da somut kültürel mirasın korunması kadar Türk kültür birliğinin korunması için gerekli ve hayatidir. Yukarıda da ifade ettiğim gibi somut olmayan kültürel mirası oluşturan folklor ürünleri kabiliyetli sanatçılar tarafından zamanın gerektirdiklerine uygun olarak yeniden işlenmelidir. (Filmler, bilgisayar oyunları vb.)
- Küreselleşmenin önüne geçilemeyecek, engellenemeyecek bir süreç olduğunun algılanarak bu sürecin doğal etkilerinden olan “yerelleşme” özelliğinin millî birlik ve beraberliğimizi bozmasına engel olacak tedbirlerin alınması gereklidir. Bir zamanlar Türk Dünyasının ekonomik-siyasî birliğini bile ütopya olarak algılayanların bugün devletler üstü bir “dünya devleti”nden bahsetmeleri ve küreselleşmenin nimetlerinden biri olarak gördükleri bu sistemin karar verici mekanizması olmaya çalıştıkları unutulmamalıdır.
- Bizlerin, hepimizin, bütün Türk Dünyasının sahiplenebileceği müştereklerimiz, kültürel varlıklarımız tespit edilmeli ve bunların fonksiyonlarının (millî benlik kazandırma, birlik ve beraberliği sağlama, bizleri birbirimize bağlama vb.) devamına çalışılmalıdır. Böyle bir birliktelik kurabilir ve bölgesel bir güç, bir istikrar merkezi oluşturabilirsek evrensel ölçekte hemen her alanda daha etkili olabiliriz.